

ATELIERUL 2

FORMAREA COMPETENȚELOR PARENTALE: EDUCAȚIA COPILOR ÎN CADRUL FAMILIE

METODE DE FORMARE- DEZVOLTARE A COMPETENȚELOR PARENTALE

*Natalia CARABET, doctor,
conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă,, din Chișinău*

CZU: 37.018.262

Rezumat: Articolul abordează problematica necesității formării-dezvoltării competențelor parentale, importanța alegerii unor metode de educație parentală eficiente, adaptate la copil, condițiile familiei. Se accentuează importanța educației pozitive a copiilor, dar și a susținerii părinților în cadrul procesului de educație parentală.

Cuvinte-cheie: Educație, parental, competențe, responsabilitate, metode, model, exemplu, dificultăți

Abstract: The article addresses the issue of the need for training - the development of parental skills, the importance of choosing effective parenting methods adapted to the child, family conditions. The importance of the positive education of children and the support of parents in the parental education process is emphasized.

Keywords: Education, parenting, skills, responsibility, methods, model, example, difficulties.

Educația parentală urmărește reducerea gradului de vulnerabilitate a persoanelor în creștere și presupune un transfer de competențe eficiente, de la specialist la familie, pe termen lung. Prin Educația parentală se promovează imaginea realistă despre provocarea de a fi părinte, bucuria de a fi părinte bun, responsabil dar și modern (cel care înțelege copilul, îl acceptă, dar, pe de altă parte, este conștient de responsabilitățile sale în acest rol, uneori nou, de a educa corect un copil), oferind părinților posibilitatea de a se redescoperi pe ei înșiși, de a-și îmbunătăți comunicarea și de a-și dezvolta abilitățile necesare privind îndeplinirea rolului de părinte.

Actualmente, societatea noastră se confruntă cu fenomene, care afectează familia și pun copilul sub semnul vulnerabilității: numărul sporit al divorțurilor și al familiilor monoparentale [2,3,10,19], creșterea șomajului în rândul părinților, creșterea numărului mamelor și al copiilor maltratați, sporirea numărului de copii lăsați în grija bunicilor sau altor categorii de adulți. Toate acestea pun în evidență necesitatea formării competențelor parentale prin diverse mijloace și metode.

Scopul educației parentale este de a extinde competențele acestora [11, 20, 21], și personale, și de creștere- educație- dezvoltare a copiilor. Familia este cea care își asumă răspunderea față de membrii ei, pe care societatea, prin serviciile și resursele propuse, nu o poate prelua, ci doar o susține. Familiile beneficiază de atenție, consultanță, susținere atunci, când speranțele, interesele, punctele forte, dar, mai ales, nevoile, îngrijorările sunt în atenția specialiștilor (consiglieri, cadre didactice- educatori și diriginți, psihologi, etc.) preocupați de aceste probleme.

Educația parentală reprezintă educația, prin care pregătim tânăra generație pentru rolul de părinte, prin preluarea modelelor parentale, de educație (pozitivă, nonviolentă) a copiilor, prin comunicare, relaționare cu ei, respectiv, construim modelele și

stilurile parentale adecvate (copilului, situației, sistemului de valori). Aceasta este o activitate de formare [11,21] și include orice tip de acțiune educativă: de **informare**, **sensibilizare**, **învățare**, **antrenare**, **clarificare** referitoare la valori, atitudini și practici parentale de educație.

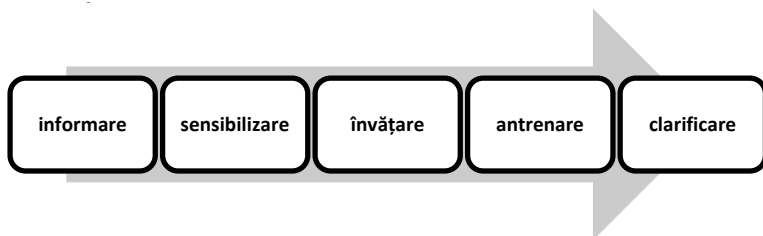

Figura 1. Activități de formare în cadrul educației parentale

Educația părinților este o formă de intervenție asupra părinților în favoarea educației copiilor lor; este un set de măsuri educative și de sprijin care ajută părinții pe următoarele dimensiuni:

- ✓ Înțelegerea propriilor lor nevoi (fizice, sociale, emoționale, psihologice);
 - ✓ Cunoașterea și acceptarea nevoilor copiilor lor;
- Construiește punți de legare între părinți și copii [9,10].

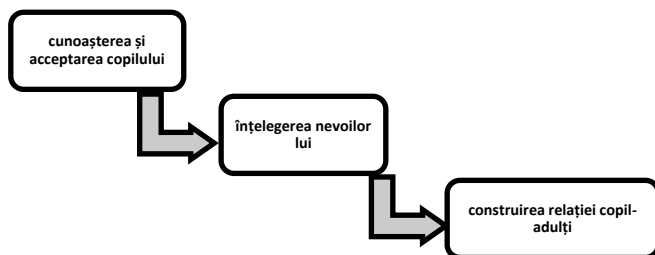

Figura 2. Formele educației părinților

Educația părinților presupune, de asemenea, și crearea unor rețele de servicii de sprijin, aparținând comunității locale, și care ajută părinții și familia să folosească serviciile existente și să se implice în viața comunității.

Responsabilitățile parentale se referă la acoperirea nevoilor de bază ale copiilor (asigurarea resurselor și îngrijirea mediului domestic), presupune satisfacerea condițiilor ce asigură supraviețuirea: hrană, îmbrăcăminte, locuință, accesul la servicii medicale de bază etc.

Recomandarea Comitetului de Ministere a Consiliului European [18], confirmă dimensiunea europeană a acestei chestiuni și pledează pentru crearea de condiții, care să vină în sprijinul însușirii unei educații parentale pozitive. Acesta definește educația parentală pozitivă drept „*comportament parental îndreptat spre binele copilului*” și recomandă ca statele membre să-și organizeze politicile și programele astfel, încât acestea să fie în favoarea implementării acțiunilor pentru combaterea situațiilor de vulnerabilitate. Aceste practici se referă la 3 dimensiuni ale educației parentale, evidențiate de Didier Houzel (psihiatru și psihanalist de origine franceză, specializat în psihanaliza copilului), căruia Ministerul de Afaceri Sociale i-a încredințat misiunea de a defini conceptul de educație parental în sens curent. Aceste 3 direcții sunt:

- Dimensiunea **responsabilității parentale**: fiecare bărbat și femeie, care dă naștere (biologic sau nu) unui copil, devine responsabil de ființa umană căreia i-a dat viață. A fi mamă sau tată nu este ceva intermitent. Este ceva pentru toată viața. Această dimensiune privește drepturile și obligațiile conform cărora orice adult devine custode atunci când are în grijă sa un copil. Această responsabilitate îi conferă obligațiile de a oferi grijă, supraveghere și protecție [20,21].

• Dimensiunea **experienței parentale** care „cuprinde elemente precum atitudini, credințe și valori parentale, satisfacție parentală, sentimentul eficienței parentale, stres și greutăți parentale, gânduri, deci dimensiunea cognitivă. În această dimensiune pot fi incluse nevoile, precum nevoia de a se simți ajutat, de a avea pe cineva alături (de obicei, soțul/soția), de a lucra cu cineva (de exemplu, specialiști), cu scopul de a face față sarcinilor impuse de creșterea unui copil, care se dezvoltă în diferite medii de viață, precum centre de zi și școala”. Această dimensiune include și componenta afectivă (sentimentele care pun stăpânire pe o persoană atunci când își exercită rolul de părinte), care evocă, în mod direct, o experiență subiectivă: conexiunea părintecopil este, deseori, una dintre cele mai intense legături pe care un adult le poate avea. Aceasta are puterea de a trezi emoții uitate [5,8]. Dimensiunea experienței subiective vizează domeniile psihologic și emoțional, conștient și inconștient, acela al relației intime pe care îl au părinții între ei și cu ei înșiși. Este un domeniu caracterizat de impulsuri, fantezii, vise, dorințe, speranță, așteptări și respingeri pe care părintele le proiectează asupra copilului. Părinții pot suferi în urma unor anumite circumstanțe, care îi împiedică să stabilească relații „destul de bune” cu copilul lor. Restabilirea unei legături, care să aducă satisfacție, poate necesita o muncă serioasă de elaborare și reflecție.

• Dimensiunea **practicilor parentale**: vizează toate faptele de ordin domestic, comportamentele relaționale și educaționale, pe care părinții le includ în viața de zi cu zi, pentru a asigura dezvoltarea copilului.

Aceste numeroase fapte pot fi categorizate în următoarele

5 tipuri de activități:

- activități domestic (prepararea mesei, spălatul rufelor...),
- activități tehnice (reparațiile de zi cu zi, curățenia în casă...),
- activități de îngrijire a copilului (monitorizarea, timpul

- petrecut cu copilul, asigurarea spațiului de locuit...),
- activități de îngrijire (hrănire, baie, îngrijire, reconfortare...),
- *activități educative și de socializare (dobândirea unor comportamente sociale, stimularea învățării...)* [18,19,20].

În literatura de specialitate se susține, că pot fi aplicate mai multe metode, în funcție de gradul de intervenție, la nivelul educației parentale:

- **Metode de informare** [19,20]. Sunt metodele care urmăresc să ofere informații părinților prin diverse canale, în ceea ce privește *drepturile copilului, responsabilitățile parentale, nevoi ale copiilor, noțiuni despre dezvoltarea copilului, despre igienă, boli, alăptarea nou-născutului, vaccinări, îngrijirea copilului etc.* În general, cele mai frecvente informații oferite părinților (în cadrul unor campanii de informare) sunt cele legate de aspectele medicale, fiind însoțite permanent de sfatul de a consulta medicul. Din această categorie fac parte și programe de informare din maternități sau secții de pediatrie, care pun accent pe îngrijirea, nutriția și observarea copilului de vârstă mică.

- **Workshop-ul** este considerat a fi “primul nivel real de educație parentală” (Carter, 1996, p. 10 [16]) pentru că se reduce asimetria puterii dintre specialist și participanți în condițiile unor interacțiuni intense în cadrul grupului și se poate realiza funcția de împuternicire a părinților. Este forma cea mai adecvată unei intervenții de grup specializat, dar care păstrează rolul de specialist și expert al educatorului parental.

- **Grupuri de discuții sau grupuri de suport.** Sunt considerate forme de organizare a educației parentale care pun accent pe latura reflexivă și pe rolul de facilitator al educatorului parental. Este o formă care potențează specificul cultural al mediului în care se

desfășoară programul de educație parentală, valorifică experiența părinților și susține caracterul de empowerment al programului.

- **Evaluare sistematică și intervenție planificată** implică vizite la domiciliu și grup de lucru intensiv, specializat pentru diferite aspecte ale exercitării parentalității în condițiile existenței unei probleme specifice. Această formă de organizare a cursurilor de educație parentală a fost identificată în practica a două organizații care oferă servicii de educație parentală pentru părinții care au copii cu dizabilități.

- **Intervenție clinică.** Este tipul de intervenție destinat părinților care se confruntă cu diferite probleme care creează disfuncții majore în familie, ce afectează relațiile cu copiii și generează crize majore în mediul familial [20]. În cazul programelor analizate, intervenția clinică este planificată în cadrul programelor mici (cu un număr redus de beneficiari) și care se concentrează asupra unor categorii de părinți cu probleme specifice (adolescenți delincvenți, adolescenți cu dizabilități etc.) și are nevoie de o expertiză specifică în domeniul terapeutic sau clinic (nu orice educator parental este capabil de intervenție clinică, pentru această este necesară o pregătire specializată).

-Metoda cea mai adecvată pentru educația copilului este **dialogul** [20], care poate avea loc în orice împrejurare: plimbare, joacă, vizionare a ceva, muncă, vizite, excursii etc. **Jocul este** cea mai bună situație inversă, realizată prin dialog-

- Un tată povestește cum i-a făcut pe copii să mănânce legumele din farfurie, mereu abandonate, în ciuda rugămintelor părintești. „Le-am pus la mine pe farfurie și le-am spus celor mici că toate sunt ale mele și nu au nici o șansă să le fure, să le mănânce ei. În timp ce încercam să-l împiedic pe unul din ei să se apropie de ele, celălalt se strecura și le mânca.

- Un alt joc este ca cei mici să-și mănânce legumele cu spatele la mine, apoi să anunțe că nu vor să se atingă de ele. Când

mă prefăceam indignat și veneam să le controlez farfuriile, zice acel tată, copiii se distrau pe cinste când vedeau uimirea mea prefăcută în fața farfuriilor goale.“

- Trezirea de dimineață: „Când eram copil, refuzam să mă scol devreme. Mama mi-a propus să-l păcălim pe tata, să-l facem să creadă că încă dorm când el vine să mă trezească. Mă puneam să mă îmbrac și să mă ascund sub pătură, să mă prefac că dorm. Tata venea să mă trezească și rămânea mereu cu gura căscată, pentru că eu eram gata îmbrăcat și pregătit. Acest joc a mers pentru mine ani de zile, niciodată nu m-am întrebat dacă nu cumva eu sunt cel păcălit.”

- Lasă copilul să aleagă. Copiilor le place să poată decide ei, acest lucru le mărește sentimentul de control. Autonomia este unul dintre factorii motivatori cei mai puternici. Dacă refuză tot ce este legumă din farfurie, le poți spune că au dreptul să aleagă între mazăre și morcovi, de exemplu. Dându-i această libertate, pui de fapt puterea în mâinile lor, astfel că nu vor avea de ce să riposteze. Lăsându-l pe copil să aleagă, îi crești sentimentul de autonomie și, în același timp, îi pui în față opțiuni care sunt acceptabile și pentru tine.

Bibliografie:

1. Cuznețov L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei, Chișinău: CEP UPSC, 2008, ISBN 978-9975-70-717-6
2. Cuznețov L. Axiologia educației familiale: Aspecte filosofice și pedagogice de cultivare a copilului prin intermediul valorificării eficiente a timpului liber și a modului demn de viață, În Revista Studia Universitas, USM, nr. 9 (39), 2010, ISSN 1857-2103 (Revistă științifică categoria B)
3. Cuznețov L. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei, Chișinău, Editura: Primex- Com, 2015, ISBN 978-9975-110-20-4

4. Cuznețov L. Educația pentru familie din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic, Chișinău, Editura: Primex-com SRL, 2013, ISBN 978-9975-4253-2-2
5. Cuznețov L. Fundamente teoretice și metodologice ale educației pentru familie, autoreferatul tezei de doctor habilitat, Chișinău, 2005
6. Cuznețov L. Pedagogia și psihologia familiei. Suport de curs, Chișinău, Editura: Primex-Com, 2014, ISBN 978-9975-4253-8-4
7. Cuznețov L. Axiologia educației familiale: Aspecte filosofice și pedagogice de cultivare a copilului prin intermediul valorificării eficiente a timpului liber și a modului demn de viață, în Revista științifică a USM, nr. 9 (39), 2010, ISSN 1857 2103
8. Cuznețov L. Educație prin optim axiologic, Chișinău, Editura: PrimexCom, 2010, ISBN 978-9975-4073-2-8
9. Cuznețov L. Filosofia practică a familiei, Chișinău, Editura: CEP USM, 2013, ISBN 978-9975-71-418-1
10. Dumont D., Renard F. (2004). Parentalité: nouveau concept, nouveaux enjeux? Série de dossiers techniques. <https://cdn.Uclouvain.be/public/Exports%reddot/reso/documents>
11. Houzel, D. (1999). Les enjeux de la parentalité. Ramonville: Erès.
12. Lacharité, C., Pierce, T., Calille, S., Baker, M. & Pronovost, M. (2015). Penser la parentalité au Québec : un modèle théorique et un cadre conceptuel pour l'initiative Perspectives parents. Dans «Les Cahiers du CEIDEF»(Vol. 3). Trois-Rivières, QC: CEIDEF/UQTR.
13. Marzano M. (2012). Cosa fare delle nostre ferite. La fiducia e l'accettazione dell'altro. Trento: Erickson.
14. Milani P. (2018). Educazione e famiglie. Ricerche e nuove pratiche per la genitorialità. Roma: Carocci.
15. Poché F. (2008). Blessures intimes, blessures sociales. De la plainte à la solidarité. Paris: Cerf.
16. Sellenet, C. (2007). La parentalité décryptée : pertinence et dérive d'un concept. Paris: L'Harmattan.
17. Educăm cu încredere. Ghidul facilitatorului pentru educația parentală. Biblioteca Pas cu Pas, Chișinău, Editura Epigraf, 2010.
18. Holt România, (2002) Ghid de bună practică în asistența socială a copilului și familiei, Editura Lumen, Iași;

19. Stern H. H., (1972) trad. Otilia Ghiulea, Educarea părinților în lume, Editura didactică și pedagogică, București;
20. Simona Maria Glăveanu.(2012), Programe de educație parentală. Training de dezvoltare a competenței parentale. Ediția I. Editura universitară, București
21. T. Cojocaru s.a. (2011), Studiul Educația parentală în România, București